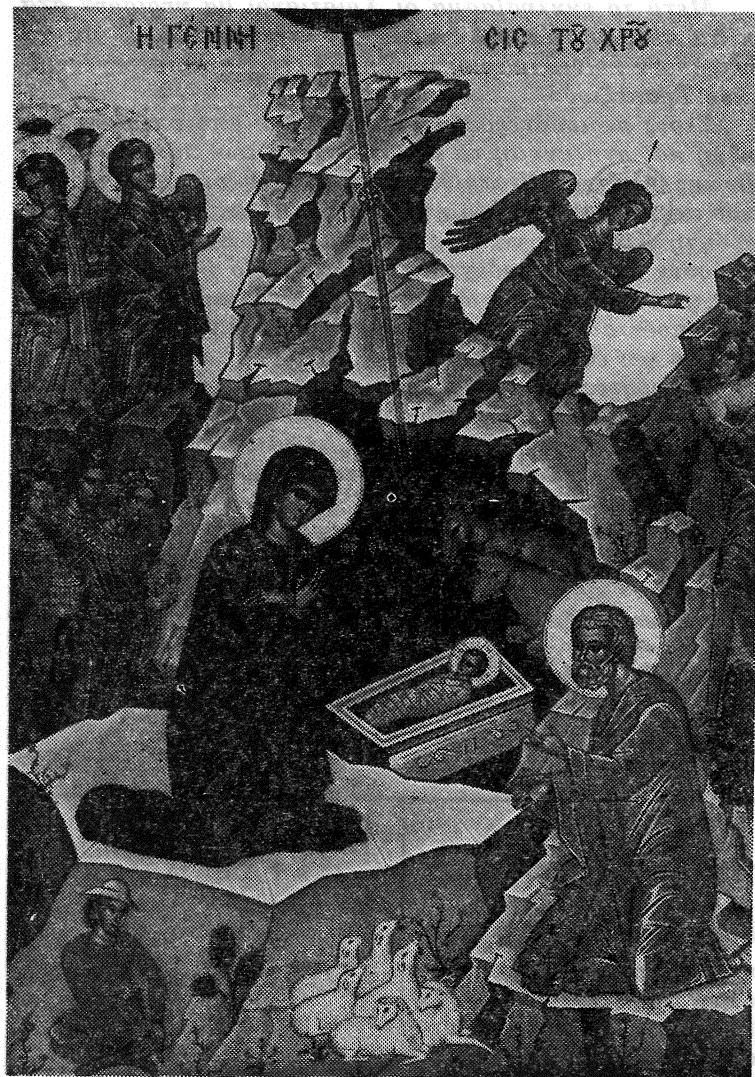

Η 'Αγία Νύχτα

Για μια ακόμα φορά θα γιορτάσουμε φολκλορικά, ή με θαθεία Θρησκευτική Πίστη την 'Αγία Νύχτα των Χριστογεννών, δηλαδή την κατά σάρκα γέννηση του Κυρίου και Θεού και Σωτήρα ημών Ιησού Χριστού.

Δεν είναι μια συνηθισμένη νύχτα, αλλά είναι μια άλλη «Νύχτα γεμάτη Θαύματα», μια «νύχτα σπαρμένη μάγια», είναι μια «'Αγία Νύχτα», που έλαμψε και σκόρπισε φως και φωτίσε το έρεβος της ανθρωπότητας, το σκοτάδι της αγνοσίας και άρτισε όλη την Κτίση.

Τη Νύχτα αυτή ο ουρανός κατέβηκε στη γη και ανταμώθηκε στην απόμερη και ταπεινή φάτνη της Βηθλεέμ, όπου γεννήθηκε ο «πρωϊώνων Θεός», ο Θεάνθρωπος Χριστός. Τ' αστέρια φεγγολογούν στον ουρανό. Το λαμπρό αστέρι οδηγεί τους τρεις σοφούς μάγους στη σπηλιά για προσκύνημα. Οι 'Αγγελοι υμνούν, δοξολογούν και ανεβοκατεβαίνουν στη γη, μεταφέροντες, στους «αγλαντούντες ποιμένες» της Βηθλεέμ την νύχτα εκείνη και σ' όλη την οικουμένη το χαρμόσυνο μήνυμα «Ίδοι εναγγελίζομαι υμίν χαράν μεγάλην, ήτις έσται παντί τω λαώ, ότι ετέχθη ημίν σήμερον σωτήρ, ο εστι Χριστός Κύριος, εν πόλει Δαβίδ». Αλήθεια τη νύχτα αυτή γεννήθηκε και η ελπίδα σωτηρίας του αμαρτωλού ανθρωπίνου γένους, ώστε να τον δοθεί η ευκαιρία να επανέλθει στην προπρωτική κατάσταση.

Ήταν μια νύχτα σιωπηλή, παρρη και χειμωνιάτικη. Η Παναγιά κρατούσε σφιχτά στον κόρφο της το Χριστούλη για να μην μαρρώσει από το κρύο. Ο Βασιλιάς των Βασιλιάδων γεννιέται σε φτωχικό στάβλο και όχι σε παλάτια και πολυτελή Ανάκτορα. «Τί γαρ ευελέστερον σπηλαίον τι δε ταπεινότερον σπαργάνων;». Αυτός που έχει Θρόνο τον ουρανό και υποπόδιο της γη «ανακλίνεται στη φάτνη».

«Την ουρανογέννητη αυτή χαρά» της άγιας νύχτας, ο Χριστιανικός κόσμος, όπου κι αν ζει, θα γιορτάσει στις εκκλησίες στις οποίες θα ακούσει με την πρόποσα ευλάβεια τους Χριστογεννητικούς ύμνους, όπως το «Χριστός γεννά»
☛ Συνέχεια στη 2η σελίδα

Ο Πρόεδρος της Κοινότητας και το Κοινοτικό Συμβούλιο εύχεται σ' όλους τους Νεχωρίτες οπουδήποτε και αν βρίσκονται, ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ και ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟΣ Ο ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ ΧΡΟΝΟΣ 1991.

ΤΑ 40 ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΣ

Σαράντα χρόνια πέρασαν από τότε που ιδρύθηκε ο Σύλλογός μας (23 Αυγούστου 1950) και σ' αυτά τα 40 χρόνια η δημιουργική δράση του ήταν πάρα πολύ πλούσια.

Εκείνο όμως που μετρά περισσότερο είναι ότι μας ένωσε και μας διατήρησε ενωμένους όλους τους Νεχωρίτες, διαφορετικά θα είχαμε χαθεί μέσα στις πόλεις που διασκορπιστήκαμε και ζούμε, και θα είχε χαθεί η Νεχωρίτικη ιδέα και αλληλεγγύη.

Η ίδρυση του Συλλόγου είχε ευεργετικά και θετικά αποτελέσματα σ' όλους τους τομείς η δε έκδοση της εφημερίδας «ΝΕΧΩΡΙΤΗΣ» ήταν το μεγαλύτερο επίτευγμα, ιδίως στην ψυχι-

κή ένωση των Νεχωριτών.

Στα έργα του χωριού μπορεί να μην έγιναν θαύματα, όμως εκείνα που έγιναν στο μέτρο του δυνατού, ήταν ωφέλημα για το χωριό.

Οι συνεστιάσεις, οι χοροί, οι εκδρομές και άλλες εκδηλώσεις που έγιναν, αλλά και αυτές που άρχισαν να γίνονται στην ιδιόκτητη αίθουσα του Συλλόγου μας, μας ένωσαν και μας ενώνουν ακόμη περισσότερο.

Στα 40 χρόνια της ζωής του μπορεί να έγιναν παραλείψεις και λάθη. Δεν έγιναν όμως από σκοπιμότητα, αλλά από αντικειμενικές συνθήκες ζωής του εκάστοτε Διοικητικού Συμβουλίου. Και εξ άλλου, τα λάθη είναι ανθρώπινα και ουδείς είναι

αλάθητος.

Δημιουργική η δράση του Συλλόγου στα 40 χρόνια, αλλά θα πρέπει να δούμε τί θα γίνει και στο μέλλον. Θα συνεχιστεί αυτή η δημιουργική του δράση και η πορεία του, ή σιγά - σιγά θα ατονήσει.

Και για να είμαστε ρεαλιστές, δεν φαίνεται ρόδινο το μέλλον. Έχει ριζώσει και στους Νεχωρίτες, αυτό που από αρκετό καιρό έχει ριζώσει σ' όλους τους σημερινούς ανθρώπους, η αδιαφορία για προσφορά στους συνανθρώπους μας, στην Κοινωνία, στο γενικό σύνολο, και για μας τους Νεχωρίτες η αδιαφορία για προσφορά στο Σύλλογο. Και μάλιστα
☛ Συνέχεια στη 2η σελίδα

ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Κατά τις τελευταίες Κοινοτικές εκλογές του Οκτωβρίου 1990, για το Κοινοτικό Συμβούλιο, το μοναδικό ψηφοδέλτιο ήταν του Σωτηρίου Χολέβας, του οποίου τα αποτελέσματα έχουν ως κάτωθι:

Ο Σωτήριος Χολέβας εκλέχτηκε άνευ σταυρού, ενώ οι υπόλοιποι υποψήφιοι σύμβουλοι έλαβαν:

	Ψήφοι
Γρίβας Ηρακλής	28
Καρανδρίκας Νικόλαος	5
Κρασιάς Χρήστος	11
Κοπάνης Αθανάσιος	11
Λαζοδήμος Γεώργιος	11
Μαζιάς Νικόλαος	9
Μάλλιος Στέφανος	10
Μασγάλας Σταύρος	6
Παπακώστας Κων(νος)	22
Άκυρα	2
Ασταύρωτα	7

Κατόπιν των ανωτέρω αποτελεσμάτων, το νέο Κοινοτικό Συμβούλιο θα αποτελείται από τους κ.κ.:

Χολέβας Σωτήριος
Γρίβας Ηρακλής
Παπακώστας Κωνσταντίνος
Κρασιάς Χρήστος
Κοπάνης Αθανάσιος
Λαζοδήμος Γεώργιος
Μάλλιος Στέφανος

● Σε σώμα βάσει του Νόμου, θα συγκορηθεί την 1η Ιανουαρίου 1991, οπότε θα αρχίσει και η νέα τετραετής θητεία του Συμβουλίου.

Με την ευκαιρία της εκλογής του νέου Κοινοτικού Συμβουλίου, θέλουμε να εκφράσουμε με ορισμένες απόψεις:

① Είναι ευχής έργο ότι πάντοτε στο χωριό μας υπάρχει ένα ψηφοδέλτιο για το Κοινοτικό Συμβούλιο και δεν είχαμε αντιπαραθέσεις, είτε προσωπικές, είτε ακόμη και κομματικές, που δυστυχώς συμβαίνουν σ' άλλα μικρά χωριά.

② Ευχόμαστε κάθε επιτυχία στο έργο του νέου Κοινοτικού Συμβουλίου, και υποσχόμεθα ότι ο Σύλλογός μας θα σταθεί

και τώρα στο πλευρό του, όπως στάθηκε σ' όλα τα χρόνια, από τότε που ιδρύθηκε, και θα το βοηθήσει με όλες του τις δυνάμεις.

Ο Σύλλογός μας που πρωτο-

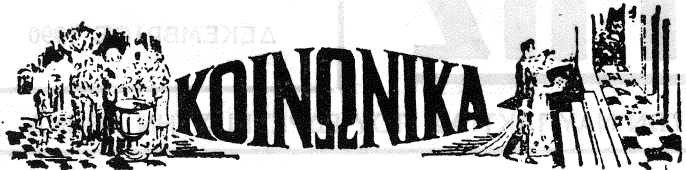
στάτησε σ' όλα τα μικρά ή μεγάλα έργα που έγιναν στο χωριό, θα συνεχίσει, ανάλογα με τις δυνάμεις του το δημιουργικό του έργο.

☛ Συνέχεια στη 2η σελίδα

ΝΕΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ

① Στις 14 Οκτωβρίου 1990 έγιναν οι Κοινοτικές εκλογές στο χωριό μας τα αποτελέσματα των οποίων δημοσιεύουμε σε άλλη στήλη.

② Το έργο ανεγέρσεως του Ιερού Ναού Αγίας Παρασκευής στο Παληνέχωρο άρχισε ήδη. Έγιναν τα θεμέλια και η πλάκα του δαπέδου, σύντομα δε θα αρχίσει το χτίσιμο και τα λοιπά έργα, ούτως ώστε μέχρι

ΘΑΝΑΤΟΙ

— Πέθανε και κηδεύτηκε στο χωριό η Βασιλική χήρα Χρ. Μπούρα.

— Πέθανε και κηδεύτηκε στην Αθήνα ο Παναγιώτης Κυρήκος (σύζυγος της Λόλας Κ. Γιάνναρη).

— Πέθανε στην Πάτρα και κηδεύτηκε στην Ναύπακτο η Άννα χήρα Ν. Χαριματζή.

— Πέθανε και κηδεύτηκε στην Αμερική η Ευαγγελία Ιορδανίδου (το γένος Νικολάου Αργυροπούλου ή Αργύρη).

Θερμά συλλυπητήρια.

ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ

— Ο Δημήτριος Παπαμιχαήλ (το γένος Λ. Ντούζου) εισήχθη στη Σχολή Τουριστικών Επαγγελματιών, ΤΕΙ Κρήτης.

— Η Παναγιώτα Αγγελή (το γένος Μαγδαληνής Μπαλαφούτα), εισήχθη στο Φυσικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

— Ο Εμμανουήλ Στ. Μάντης, ως πτυχιούχος ΤΕΙ Εργοθεραπείας, εισήχθη και στη Σχολή Φυσιοθεραπείας ΤΕΙ.

Θερμά συγχαρητήρια από το Διοικητικό Συμβούλιο.

ΠΗΡΑΝ ΠΤΥΧΙΟ

— Ο Γεώργιος Αλ. Φλώρος πήρε το μεταπτυχιακό πτυχίο στις Βρυξέλλες, στο Κοινωνικό Δίκαιο της Ε.Ο.Κ.

— Η Βασιλική Κ. Μάντη πήρε το πτυχίο της Βρεφονηπιοκομίας.

Συγχαρητήρια και καλή σταδιοδρομία.

ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

— Ο Βασίλειος Παντ. Μέρμηγκας διορίστηκε αγροτικός γιαντρός στις Παπαδάτες Μεσολογίου.

Καλή σταδιοδρομία.

ΣΤΡΑΤΕΥΣΙΜΟΙ

Παρουσιάστηκαν να υπηρετήσουν τη στρατιωτική τους θητεία οι:

— Νικόλαος Αθ. Βλάχος.

— Χρήστος Ν. Παπαμιχαήλ.

Απολύθηκαν οι:

— Γεώργιος Κ. Πανάγος.

— Δημήτριος Ι. Παπακώστας.

ΔΩΡΕΕΣ

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

— Εις μνήμη του Ιωάννου Αρ. Πανάγου πρόσφεραν στο Σύλλογο δρχ. 5.000, η γυναίκα του Δήμητρα, τα παιδιά του Αριστείδης, Γλυκερία, Βασιλική, Ευαγγελία.

— Ο κ. Νικόλαος Απ. Γιάνναρης πρόσφερε στο Σύλλογο δρχ. 20.000, εις μνήμη του Παναγιώτου Κυρήκου (σύζυγος της Λόλας Κωνστ. Γιάνναρη).

Εις μνήμη της Βασιλικής Χρ.

Μπούρα πρόσφεραν στο Σύλλογο τα παιδιά της:

Αθανάσιος και Όλγα Μπούρα	4.000
Ανθούλα και Σπύρος Πλάκας	2.000
Μαγδαληνή και Νικόλαος Τσιόπας	3.000
Ελένη Μπούρα	3.000

ΕΙΣΦΟΡΕΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ

Απ' τὸ ἐσωτερικὸ

Χρήστου Γ. Τσέλιου	5.000
Ιωάννης Σπύρου	1.000
Φωφὸ Σούζα (το γένος Ι. Κωτσόλιου)	1.000
Θεόδωρος και Αικατερίνη (Α. Καραγιάννη) Καψιώτη	3.000
Τασία Ι. Σπανού	2.000
Αγαθὴ ΙΚ. Σπανού	2.000

Απὸ τὴν Ἀμερικὴ

Αθανάσιος Τσίγκας	3.000
Κωνσταντίνος Λιάζης	20

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

Ευχαριστούμε θερμά όλους τους συγχωριανούς μας Νεχωρίτες και όλους τους φίλους και γνωστούς που μας συμπαράσταθηκαν στο θάνατο της αγαπημένης μας μητέρας

ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΧΡ. ΜΠΟΥΡΑ
Αθανάσιος — Όλγα, Δημήτριος, Ευαγγελία, Ελένη Μπούρα.

Μαγδαληνή — Νικόλαος Τσιόπας.

Ανθούλα — Σπύρος Πλάκας.

ΕΝΤΡΗΑ ΠΟΡ

ΠΗΡΑΜΕ

«ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΚΗ»
«ΤΑ ΝΕΑ ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ»
«ΑΝΑΛΗΨΗ» (Δερβέκιστας)
«Η ΤΡΙΧΩΝΙΔΑ»
«ΤΑ ΝΕΑ ΤΗΣ ΟΡΕ»
«ΚΡΥΟΝΕΡΙΑ» (ΚΟΥΤΟΥΛΙΣΤΙΑ)
«ΑΓΙΟΔΗΜΗΤΡΙΑΝΙΚΑ ΝΕΑ»
«ΕΥΡΗΤΟΣ» (Δομνίστας)
«ΑΝΤΙΡΡΙΟ»
«ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΗ ΣΤΡΑΝΩΜΑ»
«Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΒΑΛΤΟΥ»
«ΘΑΥΜΑΚΟΣ»
«ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ»
«ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΩΝ»
«ΑΡΑΧΩΒΙΤΙΚΑ ΝΕΑ»
«Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΤΙΣΣΑΣ»
«ΠΕΡΙΔΙΚΑΝΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ»
«ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΑΝΙΚΑ ΝΕΑ»
«ΝΑΥΣ» της Ιεράς Μητροπόλεως Ναυπάκτου.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

«ΝΕΧΩΡΙΤΗΣ»

Απο τὴν Ἀμερικὴ

SKEPARNIAS LEON NIK.
SCACIAS ATH. COKTA
LOIS ELENI IL.

Παρακαλούνται να μας ενημερώσουν για τις νέες διευθύνσεις.

Προς

το Δ.Σ. Νεχωριτών,

Μαθαίνουμε μέσω «ΝΕΧΩΡΙΤΗΣ» τας προόδους σας και τα έργα που δημιουργούνται στο χωριό.

Συγχαρητήρια και εύχομαι σε σας και σε όλους τους συνδρομητές, υγεία, αγάπη, χαρά, ευτυχία και με τη Χάρη του Θεού, να τελειώσουν και όσα προγραμματίζονται.

Με αγάπη

ΕΥΘΥΜΙΑ ΙΩΑΝ. ΜΑΛΛΙΟΥ
PLYMOUTH U.S.A.

● Η ανωτέρω διέθεσε δια μέσου του Συλλόγου 200 δολάρια για την ανέγερση του Ιερού Ναού Αγίας Παρασκευής στο Παληνέχωρο.

ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΟ
ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Συνέχεια από την σελ. 1

Οι συμβουλές μας και οι κριτικές θα είναι πάντοτε καλύτερες για το καλό του χωριού και των χωριανών μας, και δεν πρέπει να λαμβάνονται οι τυχόν υποδείξεις μας σαν επέμβαση στα Κοινοτικά.

Το πνεύμα της συνεργασίας θα συνεχισθεί με καλή πρόθεση για το καλό του χωριού μας.

● Επίσης θα θέλαμε να παρακαλέσουμε και όλους τους συμπατριώτες μας να είναι λιγότερο αυστηροί και απαιτητικοί έναντι του Κοινοτικού Συμβουλίου, και όταν γίνεται, να γίνεται με

ΤΑ ΠΕΝΗΝΤΑΧΡΟΝΑ ΜΙΑΣ ΕΠΟΠΟΪΑΣ

ΤΟ ΝΕΧΩΡΙ ΚΙ ΟΙ ΝΕΧΩΡΙΤΕΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΟΥ 1940-1941

Του ΔΗΜΗΡΙΟΥ Β. ΦΟΥΡΛΑ

ΠΡΟΕΞΗΓΗΣΗ

Ο Πόλεμος τον 1940-41, το 'Ε π ο ς (καθώς επικράτησε να λέμε), θρήκε το Νεχώρι μας σε μιαν αξιοζήλευτη κατάσταση. Πληθυσμιακή αύξηση (752 κάτοικοι στην απογραφή του 1940), κάποια οικονομική ανακούφιση (εμβάσματα ταξιδιωτών εσωτερικού και εξωτερικού, ημερομίσθια), βελτιωμένο βιοτικό επίπεδο (εξέλιπε η πείνα, ελαττώθηκε η πενία), ιατρική περίθαλψη (μόνιμος ντόπιος γιατρός), εντυπωσιακή κοινοτική ανάπτυξη (υδραγωγείο, γέφυρα στο Φίδαρη, μνημείο πεσόντων, διδακτήριο, έναρξη διανοίξεως αυτοκινητοδρόμου), μορφωτική άνοδος (λιγότεροι αναλφάβητοι, περισσότεροι γραμματισμένοι), πολιτιστική δραστηριότητα (ερασιτεχνικό θέατρο, εκδομισμός, φιλοδοσική ένωση). Ένας αέρας πολιτισμού, «Νεχώρι - αρχοντοχώρι», με τ' όνομα!

Σαν ήρθε ο Πόλεμος, το Νεχώρι (καθώς θα κάθε τόπος ελληνικός) έδωσε ολόψυχα το μεγάλο «παρών», τόσο στο Μέτωπο, όσο και στα Μετόπισθεν. Καμιά εβδομηνταριά Νεχωρίτες (κληρω-

τοί, έφεδροι, μόνιμοι των Ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας) πολέμησαν στη γραμμή των πρώων ή υπηρέτησαν στην ενδοχώρα.

Δεν είμαι ο αρμόδιος να γράψω την ιστορία του Πολέμου, άλλοι την έχουν γράψει. Αλλά μέσα στην επίσημη, τη μεγάλη ιστορία, υπάρχει και η ανεπίσημη, η μικρή ή ιστορία. Είναι οι μαρτυρίες (και τα μαρτύρια) του απλού λαού, του πολεμιστή της πρώτης γραμμής ή του αμάχου πληθυσμού. Είναι η συμμετοχή (και η συμβολή) ενός χωριού, του Νεχωριού, στον πόλεμο, δοσμένη με μερικά στιμώματα (που τυχαία άκουσα ή επίτηδες επεξήγησα να τ' ακούσω) και συνδεδεμένη με κάποια παιδικά διώματα, βαθιά χαραγμένα μέσα μου. (Ευχαρίστως θα πληροφορηθώ, γραπτώς ή προφορικά, κι άλλες μαρτυρίες χωριανών, και θα τις δημοσιεύσω, συμπληρωματικά, στο «Νεχωρίτη». Η διεύθυνσή μου: Δημ. Φούρλας, Μακρογιάνη 44, Ζωγράφου Τ.Τ. 157 72 Αθήναι. Τηλ. 77.08.811).

Α' ΚΑΚΟΣΗΜΑΔΙΕΣ

«Κακομελέτα κι έρχεται»
Λαϊκός λόγος

1.— Έπεσε ο πολυέλαιος

Ανήμερα τη Λαμπρή του 1940 έπεσε ο μεγάλος κρουστάλλινος πολυέλαιος της Παναγίας. Πήγαμε στην Αγάπη και τον ηύραμε τριψαλισμένο στα πλακάκια. Το ζέταξαν οι χωριανοί. «Κάτι κακό θα πάθουμε!», είπαν. Το χινόπωρο κηρύχτηκε ο πόλεμος.

(Το πέσιμο του πολυέλαιου λογικά εξηγήθηκε ως εξής: Ο Γιανναράκης ο επίτροπος, «κατά παλαιόν έθος», όταν άναβε τον πολυέλαιο, τον κούναγε πέρα - δώθε. Έτσι ξεβιδώθηκε ο πολυέλαιος και κατέπεσε. Από τα υπόλοιπά του συναρμολογήθηκε ο σωζόμενος μικρός κρουστάλλινος).

2.— «Μούγκριζε το στοιχειό»

Τη χρονιά (1940) που θα πιάνα ο Πόλεμος θγήκε και το στοιχειό του χωριού μας. Δυο τρεις βολές ήρθε τα μεσιάνυχτα και μούγκριζε καταμεσής στο χοροστάσι. «Δε θήκε για καλό κι απετί κακό θα μας θρει!» είπαν όσοι το ζέταξαν. Και μας ηύρε το κακό των κακών, ο πόλεμος.

Αληθινό - ψεματινό, όπως θέλεις παρό' το. Πολλοί έχουν να το μολογάνε ακόμα.

Β' ΠΡΩΤΕΣ ΜΕΡΕΣ

(Επιστράτευση — Βομβαρδισμοί)

«...Μας ξυπνήσαν οι καμπάνες, οι καμπάνες, οι καμπάνες, οι καμπάνες, μ' άλλον ήχο, μ' άλλο χτύπο, μ' άλλο ξύπνημα οι καμπάνες, μ' άλλο αλάφιασμα κι οι μά- ενώ βούζαν οι καμπάνες...»
Ν. ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ

1.— «Έχουμε πόλεμο»

Δευτέρα πρωί, απόδρεχο. Τα δασκαλούδια παίζουμε ξέγνοιαστα, ανέμελα. Ώρα να χτυπήσει το κουδούνι, αλλά ο Δάσκαλος (ο Παπανικολάου) δεν ήρθε ακόμα, κάτι συμβαίνει. Έντεκα αεροπλάνα πετούν ψηλά, κα τον Καρφοπεταλιά μεριά. «Πωπώπώωωω, ένα, δύο, τρία... έντεκα αεροπλάνα, ζήτωωω!» φωνάζουμε —που να ξέραμε πως ήταν εχθρικά; Έρχεται ο Δάσκαλος αλλοψιασμένος. —Παιδιά, να φύγετε, δεν έχουμε σχολείο, έχουμε πόλεμο! Φεύγουμε μουνδιασμένα, μαραμένα, μαρμακωμένα. Έχουμε πόλεμο! Το θυμάμαι κι ανατριχιάζω, το συλλογίζομαι και τρέμω.—

2.— Επιστράτευση

Ντάγκα - ντάγκ, ντάγκα - ντάγκ, ντάγκα - ντάγκ! χτυπά γλήγορα γλήγορα, σα δαιμονισμένη, η καμπάνα. Μπα; Γιατί χτυπά γλήγορα η καμπάνα; Για σχολείο έχει θαρέσει πρωί - πρωί. Για προσωπική εργασία δεν το καλεί η ώρα. Κά-

να χαρούμενο χαμπέρι; Μη μαύρο μαντάτο;

Φτάνω στο σπίτι τρέχοντας, —Γιατί βαρεί η καμπάνα, ρή- (γα μ';

—Πόλεμος, επιστράτευσις, θά- (θα!

—Κακουποιπάθαμι...

Η θάβα είχε ζήσει κι άλλους πολέμους ως τότε, τον πόλεμο του '97, τους βαλκανικούς του '12-'13, τον ευρωπαϊκό, της Μικρασίας. Λοιπόν ήξερε τί πάει να ειπεί πόλεμος.

3.— Αποχαιρετισμός

Μαζευόμαστε στα Μαράικα. Ο Γιώργος επιστρατεύεται και φεύγει για το Μέτωπο. Ο μπαρμπα - Ν.κόλας ορμηνεύει τρέμοντας:

— Να φλάισι, πιδή μ', κι να μας γράφς, να μαθαίνουμι!

Η θειά - Νικόλαινα κάνει μετάνοιες μπροστά στο εικόνισμα:

— Η Παναΐα κι ούλ' οι Αγίοι μαζί σ', πιδάκι μ'!

Η Γιώργαινα μουτζοκλαίει:

— Γιώργο μ', πού μας αφήνς;

Μας αποχαιρετάει έναν - έναν. Παίρνει στα χέρια του το μικρό Νίκο:

— Νίκο μ', παιδάκι μ', θα σε ματαϊδώ;

Φιλεί το παιδί και κλαίει τρανά - μεγάλα. Όλοι κλαίμε.

— Ώρα σ' καλή! ώρα σ' καλή!

— Γερός να πας, γερός να 'ρθεις!

— Σιδηροκέφαλος!

</

Συνέχεια από σελ. 3
όλο το Σύνταγμα, στην Κακα-
θιά. Εμείς ακούσαμε το πρώ-
το μπαμ! του Πολέμου.

Δυο - τρεις μέρες πριν μας
είπαν πως όπου νά 'ναι οι Ιτα-
λοί θα μας επιτεθούν και νά
'χουμε το νου μας. Έβρεχε ό-
λη νύχτα, στο φυλάκιο αγρυ-
πνούσαμε. Κοντά χαρταυγή γα-
λιούριασα λιγάκι και βλέπω
στ' όνειρό μου ψάρια, πολλά
ψάρια, να πηδάνε (τα ψάρια,
λένε, πως είναι λαχτάρα). Ξύ-
πνησα. Ακούω: μπουμ! μπουμ!
Μπούπνας θά 'ναι, λέω! όλη νύ-
χτα θρέχει και δε λείει να ξε-
κόψει. —Τί μπουπνας, συνάδελ-
φε; Δεν ακούς τα κανόνια;
Μας χτυπάνε οι Ιταλοί!

Σηκωνόμαστε στο ποδάρι,
ανατινάζουμε μια γέφυρα που
ήταν μπροστά μας και οπισθο-
χωράμε προς το διάσελο του
Δελθινικού, οι Ιταλοί έρχον-
ταν αποκοντά μας, παραλίγο
να μας πιάσουν. Οχυρωθήκα-
με στη γραμμή του Καλπα-
κιού. Εκεί δε μπόρεσαν να μας
ξεμπήξουν οι Ιταλοί.

Στις 14 Νοεμβρίου επιτεθή-
καμε στους Ιταλούς που κα-
τείχαν το χωριό Ρεπετίστα.
Ήταν καλά οχυρωμένοι, αλλά
ο Κωστάκης με τα κανόνια
του δεν τους άφηνε να σηκώ-
σουν κεφάλι.

— Εμπρός δια της λόγχης!
διατάζουν οι αξιωματικοί μας.

— Αέρασα, αέρασα! και πη-
δάμε στα εχθρικά χαρακώ-
ματα.

Τ' ήταν εκείνη η μέρα, Θεέ
μου! Οι Ιταλοί με ψηλά τα
χέρια να κλαίνε και να παρα-
δίδονται. Εκατόν δέκα αιχμα-
λώτους μετρήσαμε. Ήταν να
τους λυπάσαι.

(Κωστάκης, ταγματάρχης
πυροβολικού, «θρυλικός» για
τις εύστοχες κι αποτελεσματι-
κές θυλές του).—

3.— Στη Γραμπάλα
(Μαρτυρία Γιώργου Θ. Μαζιά,
κλ. 1930)

Με κάλεσαν ένα μήνα προ-
τού κηρυχτεί ο Πόλεμος για
εκπαίδευση στα νέα όπλα. Ξη-
μερώνοντας η 28η Οκτωβρίου,
το Σύνταγμα μας, το 2)39, ή-
ταν καταυλισμένο στον Άγιο
Κωνσταντίνο Αγρινίου —πήνε
για τα σύνορα. Μας λένε: «οι
Ιταλοί μας κήρυξαν τον πόλε-
μο». Τά 'βαλαμε τα μαύρα.

Ξεκινάμε. Πεζοί, μεταγωγί-
κοί, άνθρωποι, ζώα, θάλαγγα
ολόκληρη, οι πρώτοι θα ήταν
στο Ρίβιο κι οι τελευταίοι στο
Αγρίνιο. Σε κάποια στιγμή
ακούμε αϊρόπλανα —ήταν ε-
κείνα που βομπάρδισαν την
Πάτρα. «Βγήτε έξω από το
δρόμο και κρυφτείτε!», φωνά-
ζουν οι αξιωματικοί. Σκόρπι-
σαμε σιαδών - σιακέι. Τ' αϊρό-
πλανα πέρασαν, αλλά δε μας
βομπάρδισαν. Να ειπώ δε θέ-
λεσαν να μας θαρέσουν; Να
ειπώ τους στράβωσε η Πανα-
γία και δε μας είδαν; Ξέρω
κι εγώ τί να ειπώ; Πάντως, αν
μύτιαζαν απάνου μας, ρουθού-
νι δε θά 'μεινε από μας. Έμει-
ναμε κρυμμένοι όσο που νύχτω
σε.

Με νυχτοπορείες έφτασαμε
στην πρώτη γραμμή. Ε, ρε,
μανούλα μ', τί γένεταν εκεί!
Τί κανόνια, τί πολυβόλα, τί
λιανοτούφεκο, να χαλάει ο κό-
σμος. Μπήκαμε κι εμείς στο
χορό, στη Γραμπάλα άνοιξαμε

το πρώτο τουφέκι. Εκεί πρώτο-
είδα πως σκοτώνεται ο παλιάν
θρῶπος. Αϊκούτε, ρε παιδιά,
να τον τουφεκάς και να πηδάει
σαν το λαγό; Πωπωπώ! Φοδε-
ρό!

Σα σταμάτησαμε τους Ιτα-
λούς στο Καλπάκι, τους πήρα-
με μπροστά, διάβηκαμε τα σύ-
νορα και μπήκαμε στ' Αλβανί-
κό. Θυμώμαι πως πλευροκόπη-
σαμε και αιφνιδιάσαμε τους Ι-
ταλούς εκεί κοντά στο Λάμπο-
βο. Είχε μπει ο Δεκέμβριος
και μας είχε τρελάνει ο χει-
μώνας. Ανέβηκαμε ένα αγριο-
βούνι και ξενύχτησαμε λουφα-
σμένοι. Στα ριζά του βουνού
ήταν ελληνικό χωριό γιομάτο
Ιταλούς.

Ήρθαν τη νύχτα κρυφά
'Ελληνες απ' το χωριό, μας ή-
φεραν ανεβατή μπουμπότα που
την έφαγαμε για παντεσπάνι.
'Αϊ και σα χάραξε, θάνουμε
τις φωνές «αέρασα, αέρασα!
φούσκωστον!» τους αναμουν-
τούρλιαξαμε τους Ιταλούς.
Δεν ξέρω κι εγώ πόσους αι-
χμαλώτους έπιασαμε. Και να
φανταστείτε πως ήμασταν δεν
ήμασαν δυο λόχοι.

Μπήκαμε στ' Αργυρόκαστρο
κι έφτασαμε ψηλά ως το Τεπε-
λένι —εκεί κώλωσαμε. Χειμώ-
νας, πείνα, πόλεμος. Τί τράθη-
ξαμε οι καημένοι!

Λένε δεν πολέμαγαν οι Ιτα-
λοί. Ποιός το λέει δεν πολέμα-
γαν; Δε με ρωτάνε εμένα να
τους ειπώ αν πολέμαγαν ή ό-
χι; Όπου γαντζώνονταν χαρο-
πάλευαμε να τους ξεμπήξου-
με.

(Το 2)39 ευζωνικό Σύντα-
γμα ανήκε οργανικώς στην
III Μερραρχία (Πατρών), αλλ'
από 1ης Νοεμβρίου θα υπαχθεί
στην VIII Μερραρχία (Ηπεί-
ρου) κι από 16 Νοεμβρίου στη
II Μερραρχία (Αθηνών). Διοι-
κητής του 2)39 ο συνταγμα-
τάρχης Γεώργιος Τζουμέρκας,
από 23 Ιανουαρίου ο αντισυν-
ταγματάρχης Δημήτριος Μπα-
λαφούτης και τέλος ο έφεδρος
αντισυνταγματάρχης Παυσανί-
ας Κατωτάς. «Το 2)39 Σ.
Ε., προεπιστρατευθέν, ευρίσκε-
το την 27η Οκτωβρίου 1940
συγκεντρωμένον εις Αγρίνιον,
κινήθην δε εκείθεν οδικώς, ευ-
ρίσκετο 1η Νοεμβρίου εις την
περιοχήν Άρτης εις διάθεσιν
της VIII Μερραρχίας». Στρατ.
Ιστορία, 2, 11).—

4.— Τραυματίας
(Μαρτυρία Βαγγέλη Μαρού-
δα, κλ. 1936)

Υπηρετούσα τη θητεία μου
στο 2)39 Ευζωνικό, δεύτερο
τάγμα, ως διαδοχαστής. Στις
28 Οκτωβρίου ήμασταν στ' Α-
γρίνιο κι αποκεί κινήσαμε με
τα πόδια για την Άρτα. Πέ-
ρασαν ψηλά ιταλικά αεροπλά-
να, αλλά δεν μας χτύπησαν —
ποιός ξέρει γιατί. Φτάσαμε
στη Γραμπάλα. Παναγία μου,
τί γινόταν εκεί! Το ιταλικό
πυροβολικό όργωνε τον τόπο.
Εκεί που απλώναμε τα τηλε-
φωνικά σύρματα να θλέπεις
κορμιά στρωμένα.

Προχωρέσαμε προς το χωριό
Βασιλικό και μπήκαμε πεντέ-
ξι χιλιόμετρα μέσα στο Αλβα-
νικό. Έρχονται τα ιταλικά αε-
ροπλάνα και μας βομπάρδι-
ζαν. Σήκωσαν τα θράχια στον
αέρα, τέτοιο κακό. Καθώς ή-
μαν πεσμένος κάτω, ένα θραύ-
σμα με πήρε στο πέλμα, μόφα-

γε την αρθύλα κι έφτασε ως
το κόκκαλο. Όσο να με πάνε
οι τραυματιοφορείς στο ορεινό
χειρουργείο, ξουματώθηκα, τέ-
τοια αιμορραγία είχα.

Με αυτο

Συνέχεια από την σελ. 4

ναχή της. Λαχτάρισε σα μας είδε. Της γυρεύουμε ψωμί, «δεν έχω», μας λέει, όξω τη λόγχη, «φέρνεις για δε φέρνεις;» τη φοβερίζουμε. Καθέται ζυμώνει μια κουλούρα, την πετάει στη φωτιά.

— Θα της τραβήξω κι ένα μαρκάλο της σκυλαρβανίτισσας, να μάθει να λέει δεν έχει ψωμί! μου λέει ο φίλος μου.

— Αν απλώσεις χέρι απάνου της, είπα, θα σκοτωθούμε!

— Αμάν, ρε Νίκο!

— Δεν έχει αμάν και ξαμάν, εκείνοι που πολεμάνε δε μαγαρίζουν με γυναίκες!

Δεν την πείραξε.

Παίρνουμε την κουλούρα, ζεστή - ζεστή και φεύγουμε. Παρπαπουλία βρίσκουμε μια γουρνοπούλα, τη σφάζουμε, την ψαίνουμε. Αργήσαμε να γυρίσουμε.

— Πού χαθήκαμε, μωρέ, τόσες ώρες; λένε οι άλλοι.

— Φάτε και μη ρωτάτε! τους λέμε και τους δίνουμε ψωμί και ψητό.

Σε λίγο διάθηκε κι ο Μέγαραρχος.

— Τί κάνετε, παιδιά;

— Καλά, στρατηγέ μας.

— Μη σας θρίσκειται ένα αντίδερρο για το τσιγάρο; (νηστικός κι ο στρατηγός, να καταλάβεις). Κυτταχτήκαμε με ταξύ μας. Πάω φέρνω μια φέτα ψωμί κι ένα κοφίδι στο στρατηγό. Κατάλαβε, γέλασε.

— Η Ελλάς θα ζήσει, παιδιά μου! μας είπε και πάει στο καλό του.

(Μέγαραρχος ο υποστράτηγος Γεώργιος Λαβδας, διοικητής της ΙΙ Μεραρχίας).

10.— Σκαπανέας

(Μαρτυρία Νίκου Θ. Πατερέ-κα, κλ. 1930)

Με πήραν 5 Οκτωβρίου για εκπαίδευση. Παρουσιάστηκα στο Σύνταγμα Σκαπανέων στο Ρουφ. Εκεί μας θρήκε ο πόλεμος.

Φεύγουμε αμέσως για το Μέτωπο. Καταυλισμένοι στον Άι Βασίλη, έξω από την Πάτρα, τρώμε ένα βομπαρδιό από τα ιταλικά αεροπλάνα.

— Αϊ και σ' άλλα με υγεία! λέμε.

Η μονάδα μου ήταν κατά το Δέλτινο μεριά. Σκάβαμε χαρσκάματα, φκιάνναμε πυροβολεία, δένναμε γεφύρια, τέτοια. Μια θραυδα θλέπω στον ύπνο μου μια μαυροφόρα γυναίκα να μου λέει:

— Σήκω απ' αυτού και μην κοιμάσαι!

Σηκώθηκα και τρύπωσα στο χαράκωμα. Είπα και στο σύντροφό μου να σηκωθεί, δεν μ' άκουσε. Σε λίγο μας περιλαβάνει το ιταλικό πυροβολικό, μας λήχνισε στον αέρα. Μέσα στ' αντίσκηνο ο σύντροφός μου, πεσμένος τ' απίστομα, βόγγαζε. Τρέχω να ιδώ.

— Τί έπαθες; του λέω.

— Είμαι χτυπημένος, δε μπορώ να σηκωθώ! μου λέει.

Τον σηκώνω, ένα βλήμα τον είχε πάρει στο πλευρό. Τον δένω πρόχειρα με τον ατομικό επίδεσμο. Όσο να τον πάμε στο χειρουργείο στο Δέλτινο ξεψύχισε στα χέρια μας. Το θυμάμαι και ραγίζεται η καρδιά μου!—

11.— Πώς γλυτώσαμε από θέ-
θαιο θάνατο
(Μαρτυρία Κώστα Γ. Φλώρου,
κλ. 1926)

Πήρα μέρος στον Ελληνοίτα-λικό πόλεμο ως έφεδρος αξιωματικός. Ήμουν στον Κεντρικό τομέα φροντιστής υγειονομικού υλικού. Επικεφαλής του κλιμακίου μας ήταν ένας υπίατρος, πιωμένος πάντα επί εικοσιτετραώρου βάσεως.

Ένα θράδυ διατάσσεται τη λεφωνικώς να προωθηθούμε σε νέα θέση.

— Δεν το κουνάω ρούπι! λέει, χωρίς έγγραφο διαταγή—ήταν φυσικά μεθυσμένος. Και δεν μετακινηθήκαμε εκείνο το θράδυ. Όταν αργά την άλλη μέρα φτάσαμε «εις τον προς ον όρον» (καθώς λένε οι στρατιωτικοί), είδαμε και φρίξαμε. Η ιταλική αεροπορία είχε βομβαρδίσει ανηλεώς τη θέση, την είχε κονιορτοποιήσει κυριολεκτικώς, κι έκανε θραύση στα τμήματά μας. Εμείς τη γλυτώσαμε φτηνά—χάρης στο μεθύρι του Διοικητού μας.—

(Με Β.Δ. της 6.12.1940, προβιβάζεται σε υπολοχαγό υγειονομικού υλικού, κατ' εκλογήν, ο Φλώρος Κωνσταντίνος του Γεωργίου, κλ. 1926, γεν. εν Κλεπαϊδι Αίτωλ.) νίας. ΦΕΚ 248) 10.12.40, τ. Γ', σελ. 1741).

12.— Αιχμάλωτος

(Μαρτυρία Γιώργου Ν. Μάρου κλ. 1935)

Είχε γίνει ανακωχή κι εμείς φτάσαμε στα σύνορα. Ο λόχος μου ήταν οπισθοφυλακή. Ξαφνικά μας κυκλώνουν οι Ιταλοί και μας αιχμαλωτίζουν καμιά εβδομηνταριά άντρες. Διαμαρτυρηθήκαμε για την παραβίαση της ανακωχής, ποιός μας άκουγε; Την άλλη μέρα μας έστειλαν στ' Αργυρόκαστρο κι αποκεί Αυλώνα, Ιταλία. Πέντε μήνους αιχμάλωτοι.

Οι Ιταλοί μας φέρθηκαν καλά, τίποτε δεν μας έλειψε. Αλλ' ήταν και μερικοί αιχμάλωτοι για το διάολο. Πούλαγαν τα ρούχα τους κι ήταν γδυτοί. Μας λέει μια μέρα ο Ιταλός αρμόδιος:

— Ντουμάνι ούνο γκαμίσο.

Δεν καταλάβαμε. Μας το ξαναλέει, νευριασμένα:

— Ντουμάνι ούνο γκαμίσο.

Τα χρειαστήκαμε. «Λες να πάθουμε και τέτοια σκατοδουλειά;». «Όχι, βρε παιδιά, μας εξήγησε κάποιος, είπε πως αύριο θα μας δώσουν από 'να πουκάμισο»!

Το θυμάμαι και γελάω.—

13.— «Με πεποιθήση για τη νί-
κη μας»
(Μαρτυρία Ντόλας, συζ. Κώ-
στα Δ. Φούρλα, κλ. 1927)

Μένναμε, τότε, στη Δομνίστα, όπου ο Κώστας ήταν γιατρός. Κυριακή, θυμάμαι, γινόταν γάμος, ήμασταν καλεσμένοι και ξενοχτήσαμε. Τη Δευτέρα το πρωί σηκωθήκαμε κάπως αργά. Ο Κώστας έπινε τον καφέ του κι έβλεπε από το παράθυρο προς την πλατεία. «Βλέπω, μου λέει, κάποια ασυνήθιστη κίνηση, ο Μιχάλης (ο τηλεφωνητής) βγήκε από το μαγαζί του κάτι λέει κι όλοι φαίνονται ανήσυχoi, κατεβαίνω να ιδώ τί συμβαίνει. Κατέβηκε και

γύρισε αμέσως.

— Πόλεμος,

Συνέχεια από την σελ. 5

Τη νύχτα ακούονται καθαρώτερα.

— Αλίμονου στα πιδάκια τ' κόσμ'! χλοπαθιέται η Βάβα και σταυροκοπιέται.—

2.— Καμιοφλάζ και συσκότιση

Διαταγή να ληφθούν μέτρα για τα εχθρικά αεροπλάνα. Καμιοφλάζ στα κεραμοσκεπα σμένα σπίτια και συσκότιση τη νύχτα.

Ο Πετράκης σκέπασε το σπίτι του με λατσούδια. (Του Πετράκη, του Μαρόνινου, το Σχολείο και η Εκκλησία ήταν, τότε, κεραμοσκεπασμένα). Κι όλοι καλύψαμε με μπλε χαρτί τα τζάμια να μη φαίνεται φως τη νύχτα.

«Πολεμικὸν ανακοινωθέν», «επιστράτευσις», «βομβαρδισμός», «καμιοφλάζ», «συσκότισις». Νέες λέξεις πλουτίζουν το φτωχὸ παιδικὸ λεξιλόγιό μας. Και πού είμαστε ακόμα!

3.— Η φανέλλα του στρατιώτη

Η «Φανέλλα του στρατιώτου» συγκεντρώνει μάλλινά για τους πολεμιστές μας. Καθένας προσφέρει ὅ,τι προαίρεται: φανέλλες, τσουράπια, χειρότια, σκούφους, κασκόλ, κουβέρτες.

Κρατῶ ένα χαρτί της εποχής:

Απόδειξις

Παρέλαβον ο κάτωθι υπογεγραμμένος ενωμοτάρχης Ροϊδης Κωνσταντίνος, αστυνομικός σταθμάρχης Αραχώδης, παρὰ του Βασιλείου Δημ. Φούρλα, κατοίκου Νεοχωρίου, εν (1) κλινοσκέπασμα δια να το αποστείλω εις την πλησιεστέραν στρατιωτικὴν χρήσιν.

Εν Αραχώδῃ τη 10(11)1940
Τ.Σ. υπογραφή

4.— Έσπασε η καμπάνα

Πόλεμος στὰ βορειοηπειρωτικά θουνά. Ο στρατός μας πετάει από νίκη σε νίκη. Κι εμείς παιδιά τρέχαμε να θαρέσουμε τις καμπάνες και να διαλαλήσουμε τα ευχάρισα:

— Πήραμε την Κορυτσία...
— Μπήκαμε στ' Αργυρόκαстро...

Τότε ραγίστηκε κι η γλυκόλαλη καμπάνα, εκείνο τ' αηδόνι της Παναγιάς, η «ρωσικιά» που λέγαμε (την είχε φέρει ο Βλαχοκίτσιος από τη Ρωσία). (Οι καμπάνες —αυτά τα αιθέρια ὄργανα ὁλων των ομαδικών ενθουσιασμών και ὁλων των ομαδικών θλίψεων). Σπ. Μελά, Η Δόξα του '40 στα Βουνα και στα Πέλαγα, Αθήνα 1970, σελ. 332).

5.— «Δεν έχετε γράμμα»

Με τί λαχτάρα και με πόσην αγωνία περιμένεις το ταχυδρομείο εν καιρῷ πολέμου!

— Σύρι, Μήτσιου μ', να ρουθήεις έχουμι γράμμα;

Πηγαίνω, ρωτάω, γυρίζω μ' αδειανὰ χέρια.

— Δεν έχετε γράμμα.

— Να ματαπάς να ματαρουθήεις.

Ματαπηγαίνω, ματαρωτάω, ματαγυρίζω άπρακτος.

— Μου είπαν δεν έχετε γράμμα.

— Πώς δεν έχουμι γράμμα; Δε θ' άικισις καλά!

Παίρνει το ματσούκι της κι ανεβαίνει το κρουσταλλιασμένο σοκάκι στα Σιψαίικα. Θα πάει να ρωτήσει μόνη της.

— Δε σου είπε το παιδί, θειά, δεν έχετε γράμμα;

— Δεν έχουμι; Αςείνι κι τα χιά! Κάπ' θα παράπισι! αυτοπαρηγοριέται η θειά η Μαρονικόλαινα.

6.— Το ράδιο του Γιατρού

Καιρός πολέμου κι ο κοσμάκης διψάει για νέα. Αλλά πούθε νά 'ρθουνε τα νέα; Το ταχυδρομείο αποκλεισμένο από τα κατεθασμένα ρέματα (δεκαπέντε γιοφύρια πήρε 'κείνον το χειμώνα ο Κλινοδίτης), το τηλέφωνο συχνά κομμένο από τα πολλά τα χιόνια.

Ευτυχῶς που είναι το ράδιο του Γιατρού (Μονάχα ο Γιατρός, ο Κολατσώνης, διέθετε, τότε, ραδιόφωνο με μια τεράστια κεραία τεντωμένη ως του Ταμπούρη το πουνάρι).

— Γιατρέ, τί άικισις στου ράδιου; Θα τς πιτάξουμι τς Ιταλούς στ' θάλασσα;

Ο Γιατρός λέει απογραμμάτου τα νέα.

Συγκίνηση, ενθουσιασμοί, αλλά και αγωνία, φόδος...

7.— «Τούρκοι στην... Πάτρα»
(Κατὰ Χρ. Παπανικολάου)

Μέρες του Σαράντα, πόλεμος. Ανακοινωθέντα, ειδήσεις, διαδόσεις. Έρχεται από την Πάτρα ο Παλασκονίκος.

— Μολόγα μας, Νίκο, τα νέα, του λέει ο Γιατρός. Τί είδες, τί άκουσες, τί έμαθες, τί ξέρεις, πώς πάμε;

— Τούρκοι στην Πάτρα, γιατρέ. Έρθαν να μας βοηθήσουν!

— Τους είδες με τα μάτια σου; Μην ήταν Εγγλέζοι και σου φάνηκαν Τούρκοι;

— Τούρκοι, Τούρκοι ήταν, Τούρκοι σου λέω, κοκκινόδολη σε ο τόπος από τα φέσια... (Ξέχασε πως ο Κεμάλ είχε καταργήσει τα φέσια).

Ψευτοσάκκουλο με το νάμι ο Παλασκονίκος, αλλά τούτο που είπε ήταν ψέμα με νουρά.

(Ασφαλώς θα υπάρχει εδώ σάλτσα του Γιατρού κι αλατοπίπερο του Δασκάλου).—

8.— Δολιοφθορά
(Μαρτυρία Γιώργου Σιρσίρη)

Δεν πολέμησα σε κανέναν πόλεμο. Στον Μικρασιατικό ήμαν μικρός, στον Αλβανικό ήμαν πολύτεκνος, έτσι γλύτωσα κι από τους δυο. Το χειμώνα του '40-'41 τον έβγαλα στο Παλιονέχωρο, πού να πάω ταξίδι;

Ένα πρωί, θυμώμαι, το σύρμα του τηλεφώνου από τη Ράχη τα κουκιά ως την Αγία Παρασκευή, ήταν μαζωμένο. Μας καλεί ο Αστυνόμος στην Αράχωθα ὁλους τους Παλιονεχωρίσιους και μας απειλεί να μας στείλει στρατοδικείο, αν του δεν του ειπούμε τον ένοχο. Μπαίνει στη μέση ο Γιατρός - Πρόεδρος της Κοινότητας, «θα εκτεθεί το χωριό, πρέπει ν' αποκατασταθεί η γραμμή». Φωνάζει ο Παπάς στην εκκλησιά: «όποιος πήρε το σύρμα να το φέρει, αλλιώς θα θγει αφοροχάρτι».

Το σύρμα θρέθηκε. Το πέταξαν νύχτα στην μάντρα του νε-

κροταφείου απομέσα. Κάποιος Παλιονεχωρίσιος (εί

Συνέχεια από την σελ. 6
μασαν δυο, ο Μανθαντώνης κι
εγώ.

Επί Κατοχής πάω σ' ένα χω-
ριό κοντά στο Μεγάλο Παλα-
μά στη Θεσσαλία. Χτυπάω την
πόρτα, θγαίνει ο νοικοκύρης
και ποιος ήταν λες; Ο Διμοι-
ρίτης μου στο στρατό. Ντρο-
πιάστηκα ο καημένος κι έκα-
μα να φύγω.

— Μην ντρέπεσαι, έλα μέσα!
μου λέει, φωνάζει της αδερ-
φής του «φέρε φαί να φάει ο
φίλος». Έκατσα, έφαγα, χόρ-
τασα. Με φόρτωσε και μια με-
ριδιά καλαμπόκι, μύδωκε κι ένα
καρβέλι ψωμί και μια σφήνα
τυρί —νοικοκύρης γερός, να
καταλάβεις! —«Το θράδυ, αν
μεινεις εδώ, νά 'ρθεις να κοι-
μηθείς!» μου λέει. «— Έχω
και παρέα! —Και με την πα-
ρέα σου!». Παιδί μάλαμα, κα-
λή του ώρα αν ζει, όνομα μη
με ρωτάς, δε θυμάμαι.—

3.— Κέρδισε τη στολή
(Μαρτυρία Γιώργου Χαρμαν-
τζή)

Ο πατέρας μου, της κλάσεως
του 1919 και εξ αναβολής του
1921, επιστρατεύτηκε την Ά-
νοιξη του 1941. Εγώ δούλευα,
τότε, σ' ένα μπακάλικο στη
Λαμία. Έρθε στη Λαμία ο πα-
τέρας μου, ντύθηκε το χακί, έ-
γινε τσιούφλιο. Τον έστειλαν να
φυλάει τη γέφυρα στο Δεμερ-
λί —ήταν τρεις στρατιώτες κι
είχαν ένα όπλο. Μαθαίνουν
πώς οι Γερμανοί κατεβαίνουν
προς τον Πλαταμώννα, το σκά-
νε, φεύγουν.

Έρθε στο χωριό τη Μ. Πα-
ρασκευή (εγώ ήρθα μια μέρα
μπροστούτερα). Του λένε:

— Γιατί έφυγες, θα σε κηρύ-
ξουν λιπατάχτη!

— Βρε έρχονται οι Γερμα-
νοί, καταλαβαίνετε;

Μαθεύτηκε πως οι Γερμανοί
είχαν φτάσει στα Θερμοπύλια.

Του πατέρα μου ίσια που τό-
μεινε η στολή. Μοσκοπέρασε
όλη την Κατοχή. Τη Μ. Παρα-
σκευή οι Γερμανοί θομπάρδι-
σαν τη Λαμία, τ' αφεντικό μου
τραυματίστηκε. Αν δεν έφευ-
γα, μπορεί ναήμαν μακαρίτης
τόρα.

(Δεμερλί —σήμερα Σταυ-
ρός— όπου διασταυρώνονται οι
σιδηρόδρομοι Αθηνών — Θεσ-
σαλονίκης και Θεσσαλίας).

(«Αι βρεττανικάι οπισθοφυ-
λακαί, κατόπιν σφοδρών τριη-
μέρων αγώνων επί της τοποθε-
σίας Θερμοπυλίων, υπεχώρη-
σαν προς νότον την νύκτα της
24ης προς 25ην Απριλίου ελισ-
σόμεναι επιδραδυντικώς». Πα-
πάγου, Ιστορία του Πολέμου
1940—41, σελ. 314—315).

4.— Αγόρασε μουλάρι
(Μαρτυρία Αποστόλη Γιάννα-
ρη)

Πήγα στ' Αγρίνιο να βρω
ν' αγοράσω μουλάρι. Έπεσα
στην αναμπουμπούλα, ήταν τό-
τε που κατέβαινε ο στρατός α-
πό το Μέτωπο και δε γνώριζε
το σκυλί τον αφέντη του. Στα
Καραπαναίικα ένας στρατιώ-
της διάβαινε καθαλάρης. Κού-
κεφα το μουλάρι του, μ' άρε-
σε ήταν νέο, σβέλτο, τσοπου-
ρίσιο, ό,τι έπρεπε για τα τό-
πια μας.

— Το πουλάς το μουλάρι,
πατριώτη;

— Το πουλάω.

— Πόσα θέλεις;

— Πέντε χιλιάδες.

(Λίγα γύρευε, αλλά όπως
αγόρασε, πούλαε).

— Πάρτες και σε καλή με-
ριά!

— Καλορίζικο, να το χαιρε-
σαι!

Πήγα τόφκιασα σαμάρι,
φουσάτια, καπιστράνα, πηδάω
καβάλα κι ήρθα. Ήταν νύχτα
που μπήκα στην αυλή.

— Ο Αποστόλης, νύφη, ψώνι-
σε καλό μουλάρι! λέει ο πατέ-
ρας μου.

— Άσε να το ιδείς πρώτα κι
όστερα το παinueύεις.

— Δε χρειάζεται να το ιδώ,
άκουσα την περπατησιά του
και κατάλαβα.

Πραγματικά, καλύτερο μου-
λάρι δεν πέρασε από τα χέρια
μου.—

5.— Επίδοξοι αλογοσύρτες
(Μαρτυρία Γιάννη Α. Καλα-
θά)

Κατέρευσε το Μέτωπο και ο
στρατός επέστρεφε. Πεντέξι
στρατιώτες, πούθε ξέπεσαν,
διάβαιναν από το χωριό μας.
Είχαν κι ένα μουλάρι κι ένα
άλογο. Το μουλάρι το πούλη-
σαν στον Μεμαριστεϊδη, τ' ά-
λογο το κράτησαν. Τους έστει-
λαν να κοιμηθούν στου Μεμο-
φώτη το σπίτι, αποπάνω οι
στρατιώτες, στο κατώι τ' άλο-
γο.

Σηκωνόμαστε τη νύχτα εγώ
κι ο Παπουτσοκώστας, πρό-
σπιασαμε απόξω την πόρτα μ'
ένα σύρμα, κατέβηκαμε στο
κατώι, τσιμπερόδεσαμε με
πορπόδια τα ποδάρια του αλό-
γου να μην αϊκουστεί στο
γκαλντερίμι, το πήραμε κι ε-
δώ πάνε οι άλλοι. Πήγαμε και
τό 'κρυψαμε στα Πορέτσινα.
Ξυπνάνε το πρωί οι στρατιώ-
τες, πουθενά τ' άλογο. Παρα-
πονέθηκαν στον Πρόεδρο, δια-
μαρτυρήθηκαν, δεν είχαν που
να φορτώσουν τα πράγματά
τους. Τελικά τ' άλογο θρέθη-
κε, τούθρε τυχαία ο Γιανναρά-
κης και τούηφερε στο χωριό.
Το πήραν οι στρατιώτες και
πάνε στο καλό τους.

Σκέφτομαι τί θά 'χουν να
λένε για το χωριό μας, «Νε-
χώρ' — κλεφτοχώρ'». Αλλά κι
εμείς οι καημένοι να ζήσουμε
ήθελαμε.—

6.— Γνώρισε το μουλάρι της
(Μαρτυρία Γιώργου Ι. Γιάν-
ναρη)

Όταν κατέρευσε το Μέτωπο
κάτι στρατιώτες κοιμώνταν
στο Λιανοκλάδι. Πάνε τη νύ-
χτα ο πατέρας μου κι ο Τζου-
λής και τους κλέβουν δυο μου-
λάρια κι ένα άλογο.

Σε λίγο καιρό πάμε στις
Ράχες Στυλίδος. Είχαμε και
τό 'να κλεμένο μουλάρι. Βρί-
σκομε στο δρόμο μια νοικοκυ-
ρά.

«Μέλτο μ', Μέλτο μ'!» φωνά-
ζει του μουλαριού, χλιμίτρισε
το μουλάρι.

— Το μουλάρι αυτό είναι δι-
κό μου! μας λέει, μου το εί-
χαν πάρει στην επίταξη.

— Χριστιανή μου, εγώ το
μουλάρι τό 'χω αγοράσμένο,
δεν ξέρω τί λες εσύ.

— Το μουλάρι είναι δικό μου
και θα σου το πάρω.

Έρχεται ο Αστυνόμος, ο
Πρόεδρος, άλλοι χωριανοί. «Το

«Μωρή πουτάνα Ἀμερική,
πόχεις τὸ πλούτος τὸ πολὺ».

Λαϊκὸ δίστιχο

Ἐπανέρχομαι στὸ ἐρώτημα
«ποιοὶ οἱ πρώτοι Νεχωρίτες πού
πῆγαν στὴν Ἀμερική», γιὰ τὸ
ὁποῖο καὶ ἄλλοτε εἶχα γράψει
στὸ «Νεχωρίτης», φ. 19.

Κατὰ τὴ μαρτυρία τοῦ Ἀρι-
στείδη Μέρου: «Π ρ ὠ τ ο ς
Νεχωρίτης πού πῆγε στὴν Ἀμε-
ρική ἦταν ὁ Μῆτρος τοῦ Ταλια-
μπέ, τὸ 1898 μὲ 1899, ἀλλὰ σὲ
λίγον καιρὸ γύρισε καὶ ἤφερε τὴ
χασιακή, ἔτσι κώλωσαν ὅσοι χω-
ριανοὶ τὸ εἶχαν στὸ νοῦ νὰ ταξι-
δέψουν στὴν ἀλαργινὴ καὶ ἀγνω-
στὴ τους χώρα».

(Ὁ Μῆτρος ὁ «Ταλιαμπές» —
Δημήτριος Ἀθ. Κολτσίδα, γεν.
1868 — γυρίζοντας ἀπὸ τὴν Ἀ-
μερικὴ παντρεύτηκε τὴν Ἑλένη
Κ. Μέρου, ἦταν δηλ. γαμπρὸς
ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Ἀριστείδη. Τέ-
κνα του ὁ Ἀθανάσιος, γεν. 1900
ἢ Μυρδάλλω γεν. 1903, σύζ.
Γεωργίου Ι. Λαζοδήμου, ὁ Κώ-
στας γεν. 1905. Ὁ Δημήτριος
καὶ τ' ἀδέρφια του Κώνστας καὶ
Νικόλαος θὰ ἐγκατασταθοῦν, ἀρ-
γότερα, στὴ Βεσσαραβία καὶ ἐκεῖ
θὰ μείνουν ὀριστικά, μὲ τὸ ἐπώ-
νυμο Κολτσαίδης. Τὸ σπῆτι τους,
χτισμένο τὸ 1895, τὸ πούλησαν

Οι πρώτοι Νεχωρίτες «Αμερικάνοι»

στὸ Χρ. Σκεπαρνιαῖ, γνωστὸ ἔκ-
τοτε ὡς «μαγαζὶ τοῦ Σκεπαρνιαῖ»
στὴν πλατεία μας).

Δ ε ὕ τ ε ρ ο ς Νεχωρίτης πῆ-
γε ὁ Παπαδοχρήστος, ὁ ἐπιλεγό-
μενος καὶ Καραμούστος — Χρή-
στος Εὐθ. Παπαευθυμίου, γεν.
1879, μπάρμπας τοῦ Δασκάλου
καὶ τῆς Γιανναραποστόλαινας.
Θὰ πρέπει νὰ πῆγε μετὰ τὸν Ἀ-
πρίλη τοῦ 1901. Διαδίδω μὴν
ιδιόχειρη ἐνθύμιά του σὲ «Τυ-
πικὸν Ἐκκλησιαστικόν», Βενε-
τία, ἐκ τοῦ τυπογρ. Ο ΦΟΙΝΙΞ,
1869 (Τὸ βιβλίο κατέχει ἡ ἀνε-
ψία του Μαρίας σύζ. Ἀποστόλη
Γιάνναρη καὶ εὐχαριστῶ τὸ γιὸ
τῆς Γιώργου Ἀπ. Γιάνναρη, πού
μοῦ τὸ ἔκαμε γνωστὸ τὸν περα-
σμένο Σεπτέμβριο).

«Νεχωρίον τῇ 2) 4) 1901
ΧΡ. ΠΑΠΑΕΥΘΥΜΙΟΥ

Κἂν θάλασσα περάσης
κἂν ὄρη διαδῆς
κἂν πλούσιος θὰ φθάσης
κἂν βασιλεὺς γίνῃς
τὸν φίλτατόν σου Χρ...

ποτὲ μὴ λησμονῇς.
Ἡ γὰρ χεὶρ ἡ ταῦτα γράψασα
ταχέως κρύπτεται τάφω,

τὰ δ' ὅπ' αὐτῆς γραφέντα
μένουσι εἰς αἰῶνα».

Γραφὴ καλλιγραφικὴ, εὐανά-
γνωστη, μὲ ἐλάχιστα ὀρθογραφι-
κὰ λάθη, μαρτυροῦσα γραμματι-
σμένον ἄνθρωπο. Εἶχε φοιτήσει
στὸ ἐλληνικὸ σχολεῖο, πιθανώ-
τατα τοῦ Προυσοῦ.

Στὸ ὑπερπόντιο ταξίδι «συνά-
τησαν μεγάλη φουρτούνα, λίγο
ἔλειψε νὰ πνιγοῦν. Καὶ τὰ πρῶ-
τα δολάρια πού ἔστειλε ἦταν τὸ
τάμα του στὴ Μπουρσιώτισσα». Ἀλλὰ πῆγε τὴν Ἀμερική καὶ
δὲ γύρισε, «ταχέως ἐκρύβη τά-
φω», λές καὶ τὸ προαισθάνθηκε.
Βρέθηκε σκοτωμένος μέσα στὸ
ἀποχωρητήριο τοῦ σπιτιοῦ του,
στὸ Ἀκρον Ὁχάιο. Ἀνεξакρί-
βωτο ποῖός καὶ γιατί τὸν σκότω-
σε. Μᾶλλον ἔπεσε θύμα λη-
στείας. Ὁ ἄδικος χαμὸς του
στὴν ξενιτεὶά ὑπῆρξε τραγὸς
καημὸς γιὰ τὴν παπα - Θύμναι-
να. Κι ὅταν σὲ λίγα χρόνια γεν-
νήθηκε ὁ Δάσκαλος (1909) φώ-
ναξε συγκινημένη: «ἦρθε ὁ Χρή-
στος μας, ἦρθε ὁ Χρήστος μας!»
Ἔτσι τὸ μικρὸ τὸ θάπτισαν
Χρήστο καὶ ὄχι Θύμνιο, καθὼς

θὰ ἔπρεπε κατὰ τὴν ἐθιμικὴ τά-
ξη νὰ παίρνει ὁ πρῶτος ἐγγονὸς
τ' ὄνομα τοῦ «ἐκ πατρὸς» παπ-
ποῦ.

(Ὡς πρὸς τὸ παρατσούκλι
«Καραμούστος» ἔχω νὰ πῶ τὰ ἐ-
ξῆς: «Καραμούστο» παρεγκώμια-
ζαν τὸ Χρήστο Γεωργ. Παπα-
γεωργίου, γεν. 1852 (γιὸ τοῦ
Παπαγεωργίου καὶ ἀδελφὸ τοῦ Πα-
παθύμνιου καὶ τῆς «Μπακρά-
τσου» — ἐκείνον τὸν παλιὸν
Ἀποσπασματάρχην πού ἦταν,
λέει, φίλι κολοβό — τόσο σκλη-
ρὸς καὶ αὐστηρὸς — κι ἀλλὴ καὶ
τρισαλὶ πού θὰ ἔπεφτε στὰ χέρια
του. Πέθανε τὸ 1905 ὡς ἀντιμει-
ραρχος χωροφυλακῆς ἐν ἀπο-
στρατεῖα, ἀφήνοντας τὴ σύζυγό
του Ἀνδρομάχην καὶ τὴ θυγατέ-
ρα του Βασιλική. (ΦΕΚ 118)
25.5.1905, τ. Β'). Καραμού-
στος ὁ πρῶτος, ἄς εἰποῦμε.

Κατόπιν ἔβγαλαν «Καραμού-
στο» καὶ τὸν ἀνεψιὸ του, τὸ Χρή-
στο Εὐθ. Παπαευθυμίου, τὸν «ἀ-
μερικάνο». Καραμούστος ὁ δεύ-
τερος αὐτός.

Καὶ Καραμούστος ὁ τρίτος, ὁ
ἀνεψιὸς τοῦ δευτέρου, ὁ Χρήστος
Νικ. Παπανικολάου, ὁ «Δάσκα-

λος». Τὸ παρατσούκλι τοῦ τῷ
κόλλησαν οἱ Λαππαῖοι, ὅταν μι-
κρὸς δούλευε ὡς κάλφας τσαρου-
χὰς κοντὰ στὸν Κώστα τὸ Βλά-
χο. Κάθε «Παπαδοχρήστος», λοι-
πνὸ, κληρονομοῦσε καὶ τὸ παρα-
τσούκλι «Καραμούστος». Πάντως
τοῦ Δασκάλου τοῦ κακοφαίνεται
νὰ τὸν λέν Καραμούστο καί, εὐ-
νόητο, πὼς κανένας δὲν τὸν ἔλε-
γε τουλάχιστο μπροστά του).

Τ ρ ί τ ο ς Νεχωρίτης «ἀ